

تبیین عوامل مؤثر بر دستیابی به شهر شاد در کلانشهر شیراز

علی زنگی‌آبادی^{۱*}، سارا میرزایی^۲

دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران
دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

دریافت: ۹۸/۷/۱..... پذیرش: ۹۹/۴/۳۱

چکیده

پژوهش حاضر با هدف تحلیل عوامل مؤثر بر تحقق‌پذیری شهر شاد و تبیین الگوی دستیابی به آن در کلانشهر شیراز انجام شده است. این پژوهش از نظر ماهیت یک پژوهش کمی و از نظر هدف یک تحقیق کاربردی است. داده‌های آماری پژوهش با استفاده از ابزار پرسشنامه محقق‌ساخته جمع‌آوری شده است. جامعه آماری پژوهش، شهروندان بالای ۱۸ سال و متخصصین و کارشناسان شیرازی بود. حجم نمونه مورد مطالعه، ۲۲ نفر برای برنامه‌ریزی راهبردی و ۳۸۴ نفر برای پرسشنامه شهروندان بود. به منظور تحلیل داده‌ها از رویکرد مدل‌سازی معادله ساختاری کوواریانس‌محور و نرم‌افزارهای SPSS و Amos Graphic استفاده شد. در نهایت با استفاده از روش سوات به برنامه‌ریزی راهبردی و ارائه راهبردهای تحقق شهر شاد در شیراز پرداخته شد. یافته‌های پژوهش نشان داد، میانگین شادی در شهر شیراز کمی بالاتر از حد متوسط (۳/۱) است. میانگین متغیرهای اثرگذار بر شادی شامل زیست‌محیطی و اجتماعی در حد متوسط ۳/۰۶ و ۳/۰۲ و متغیرهای اقتصادی، کالبدی و مدیریتی پایین‌تر از حد متوسط بودند. همچنین مشخص شد متغیرهای مستقل پژوهش توانایی تبیین واریانس متغیر شادی را در حد نسبتاً بالایی (۰/۶۷) دارند و بر شادی اثر مستقیم دارند؛ یعنی با بهبود وضعیت هر یک از ۵ عامل اثرگذار، میزان شادی افزایش

و با تضعیف هریک شادی کاهش می‌یابد. مهم‌ترین عوامل اثرگذار بر تحقق شهر شاد در شیراز، عامل اجتماعی - فرهنگی با اثر ۰/۳۳ و سپس عوامل اقتصادی و کالبدی بود. براساس نتایج برنامه‌ریزی راهبردی و باتوجه به موقعیت کنونی شهر شیراز، راهبردهای تدافعی برای تحقق شهر شاد انتخاب شد؛ از بین این راهبردها، راهبرد «تقویت نقش مثبت نهادهای دولتی و خصوصی به‌عنوان عامل مهم و اصلی اثرگذار بر تحقق شهر شاد» در اولویت اول قرار گرفت.

واژگان کلیدی: مدل‌سازی معادله ساختاری، برنامه‌ریزی راهبردی، شادی، شهر شاد، شیراز.

مقدمه

در حال حاضر حدود ۵۵٪ از جمعیت جهان در شهرها زندگی می‌کنند (United Nations, 2018; Bin Bishr, 2019: 117) و تا سال ۲۰۵۰م بیش از ۷۰٪ از جمعیت جهان در مناطق شهری زندگی خواهند کرد (United Nations, 2014). بدون تردید امروز در یکی از انقلابی‌ترین دوره‌های تاریخ به سر می‌بریم و تحول دائمی به واقعیت انکارناپذیر و اساسی حیات بشر بدل شده است (احمدی و همکاران، ۱۳۹۶: ۲). در جهان امروز، شهرها به‌مکان اصلی سکونت و فعالیت و شهرنشینی به‌شیوه برتر زندگی تبدیل شده است (علی اکبری و اکبری، ۱۳۹۶: ۲). بنابراین، شهرها به‌عنوان مک‌ان‌های مهم برای تعامل و فعالیت در رابطه با سلامت، رفاه و شادی شهروندان هستند. نقش شادی در زندگی افراد جامعه به‌حدی زیاد است که متفکر اجتماعی، راسکین^۱ معتقد است: ثروتمندترین کشورها کشوری است که بیشترین درصد افراد شاداب را داشته باشد (اقلیما و ابراهیم نجف‌آبادی، ۱۳۹۰: ۸). اهمیت این موضوع تا آنجاست که از سال ۲۰۰۰، سازمان ملل برای سطح‌بندی توسعه‌یافتگی کشورها، متغیر شادکامی را به‌عنوان یک متغیر کلیدی وارد محاسبات کرده است (تمیزی‌فر، ۱۳۹۲: ۱۹). ارتباط بین برنامه‌ریزی شهری و سلامت، زیاد و متنوع است. تأثیر شرایط اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی در شهرها روی سلامتی و شادمانی مردم هم می‌تواند مثبت و هم منفی باشد. برنامه‌ریزی شهری نقش مهمی در شکل دادن به این شرایط ایفا می‌کند (Duhl & Sanchez (WHO), 1999: abstract). توجه به عوامل مهم اثرگذار در ایجاد شهر شاد و داشتن شهروندان بانشاط یکی از الزامات مهم برنامه‌ریزی شهری تلقی می‌شود.

یکی از مسائلی که باعث پرداختن به این موضوع شده این است که بر اساس مطالعات بین‌المللی انجام شده در بین کشورهای جهان، ایران از نظر شادی در رتبه ۱۰۶ در سال ۲۰۱۸م (Helliwell, 2018)، قرار گرفته که نشان‌دهنده وضعیت بحرانی کشور است. مسئله دیگر این است که تکامل و توسعه شهرها خود باعث ایجاد چالش برای شادی مردم است. مهم‌ترین مشکلات ناشی از این توسعه، افزایش و تراکم جمعیت، آلودگی هوا و نابرابری در شهرها است (Bernini & Tampieri, 2017: 2). مشکلات سیاسی، تخریب محلات، محرومیت‌های اقتصادی - اجتماعی و نابرابری در سلامتی، رفاه و دسترسی به مراقبت‌های بهداشتی را نیز می‌توان نام برد (Casals, 2019: 191-Papachristou & Rosas). شهر شیراز نیز از این قاعده مستثنی نیست و با مشکلات زیست‌محیطی، کالبدی، مدیریتی و نابرابری‌های اجتماعی، اقتصادی روبرو است. این مشکلات با رشد جمعیت و گسترش شهرها رو به افزایش

1. Ruskin

است و باعث کاهش شادی شهروندان و در نتیجه کاهش بهره‌وری آن‌ها می‌شود، توسعه اجتماعی - اقتصادی با مشکل مواجه می‌شود و به مشکلات، نابرابری‌ها و عقب‌ماندگی دامن می‌زند. شهر شیراز به‌عنوان پیش‌خوان گردشگری بین‌المللی، سومین حرم اهل بیت و به‌عنوان شهر گردشگرپذیر ایران، به شهروندانی پویا، شاد و بانشاط نیاز دارد. به همین جهت، انجام این پژوهش می‌تواند ضمن شناخت وضعیت شادی و عوامل مؤثر بر آن در شهر شیراز و میزان اثر و اهمیت هریک، عوامل و متغیرهای مهم اثرگذار بر شادی و نشاط در شهر شیراز را ارائه کند. پژوهش حاضر با هدف تبیین عوامل مؤثر و تعیین میزان اثر هریک از این عوامل بر دستیابی به شهر شاد در کلانشهر شیراز انجام شده است. فرضیه پژوهش عبارت‌است از:

الگوی معادله ساختاری اثرهای متغیرهای مستقل بر تحقق‌پذیری شهر شاد در شیراز دارای برازش مناسب است.

مبانی و دیدگاه‌های نظری

رادان^۱ (۲۰۱۴م) معتقد است که شادی احساسی است که زمانی که افراد متوجه می‌شوند همه چیز دقیقاً همان چیزی است که باید باشد، تجربه می‌کنند. شادی تحت‌تأثیر همه عوامل مؤثر بالقوه در حوزه رفاه شامل: ۱- درآمد؛ ۲- ویژگی‌های شخصی؛ ۳- ویژگی‌های اجتماعی توسعه‌یافته؛ ۴- چگونگی گذراندن وقت؛ ۵- نگرش و اعتقاد به خود، دیگران و زندگی؛ ۶- روابط محیط‌زیست گسترده‌تر اقتصادی، اجتماعی و سیاسی قرار دارد (Dolan et al., 2008: 97). شادی یک مفهوم جمعی است که همه عناصر سیستم‌های شهری را در بر می‌گیرد (Costanza et al., 2008). مفهوم شادی ناخالص ملی^۲ یا GNH، بیانگر پیشرفت و توسعه است که فراتر از رشد اقتصادی است و ابعاد اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، زیست‌محیطی و دولتی را در بر می‌گیرد (Schroeder, 2018: 2). شادی شهری را می‌توان به‌عنوان مفهومی تعریف کرد که درک مثبت از یک مکان را برای افرادی که در آن زندگی می‌کنند، به وجود می‌آورد و آن‌ها را تهییج می‌کند تا زمان طولانی‌تری در آنجا بمانند و یا دوباره آن مکان را با همان تجربه انتخاب کنند؛ درحالی‌تعریف یک مکان شاد سخت‌تر است (Sepe, 2017: 726). شهر شاد، شهری با کیفیت زندگی بالا است که نتیجه تأمین نیازهای ساکنان به بهترین شکل است (Brdulak & Brdulak, 2017: 148). شهرهایی که مک‌آن‌های مناسبی برای زندگی بسیاری از مردم هستند، همه چیزهای مورد نیاز زندگی مردم را دارند؛ بنابراین می‌توانند بر شادی مردم تأثیر

1. Radwan

2. Gross National Happiness

بگذارند (Mirzaei et al., 2016: 264). شهر شاد، شهری زنده و پویاست که روابط اجتماعی و سیاسی را تسهیل می‌نماید و مشارکت مردمی را رونق می‌بخشد. از طرفی موجب حفظ سلامتی می‌شود، طول عمر را افزایش می‌دهد و زمینه‌های خردورزی و اندیشه را به وجود می‌آورد (تمیزی فر، ۱۳۹۲: ۱۹-۲۰). شهر شاد به رشد مردم و افزایش کیفیت مکان‌ها کمک می‌کند (5: www.happycity.org.uk, 2015). در بهینه‌کاوی انجام شده از شهرهای شاد جهان می‌توان به سؤال اشاره کرد؛ براساس گزارش شرکت طراحی و مشاوره آرکادیس^۱ که به ارزیابی و سپس رتبه‌بندی ۱۰۰ شهر بزرگ جهان براساس چند شاخص محدود و مشخص می‌پردازد، سؤال کره جنوبی شادترین شهر جهان است. این شاخص‌ها عبارت‌اند از: شکاف درآمدی، جرم و جنایت، آموزش، توازن میان کارزندگی، بهداشت و سلامت و توان مالی (http://www.businessinsider.com/، وبگاه خبری امریکا) (shahrefarda.ir) است. براساس گزارش جهانی شادی سازمان ملل در سال ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹م، به ترتیب کشورهای فنلاند، نروژ و دانمارک رتبه اول تا سوم شادی را به خود اختصاص دادند (Helliwell, 2018; 2019). این گزارش‌ها با استفاده از نظرسنجی مؤسسه گالوپ از کشورهای جهان، براساس ۶ نماگر سرانه تولید ناخالص ملی، حمایت اجتماعی، امید به زندگی، آزادی در انتخاب و تصمیم‌گیری زندگی و میزان فساد انجام شده است و به بررسی میزان شادی و توزیع جغرافیایی آن در ۱۵۷ کشور جهان پرداختند. از آنجاکه، بیشتر مطالعات انجام شده در مورد شهر شاد به بررسی برخی از عوامل مؤثر مانند کالبدی یا زیست‌محیطی یا روانشناسی پرداخته‌اند و به دلیل اینکه در پژوهش حاضر تلاش بر این است که تمام ابعاد مؤثر بر تحقق‌پذیری شهر شاد مطالعه شود، در ادامه مطالعاتی که با رویکردهای جغرافیایی، زیست‌محیطی، اجتماعی، اقتصادی و مدیریتی به تأیید ارتباط این عوامل بر شادی پرداخته‌اند، بیان می‌شود. طبق پژوهش حسابی و همکاران (۱۳۹۷ش) و میرزایی و همکاران (۲۰۱۶م)، شاخص عملکرد محیط‌زیست تأثیر مثبت و معنادار بر شادی دارد. پی‌فیفر و کلوتیر (۲۰۱۶م)، بیان می‌کنند، ارتباطات اجتماعی تأثیر قوی و مثبتی بر شادی دارد. حمایت اجتماعی، ارتباطات اجتماعی و صداقت در جامعه بیانگر تفاوت‌های اصلی در شادی است (Helliwell et al., 2018: 1). فرهنگ و تنوع فرهنگی منبعی برای غنی‌سازی بشر هستند (United Nations, 2017: 4) و به‌عنوان عاملی که حس منحصر به فرد بودن و معنی را به شهر می‌دهد، بر تحقق شهر شاد مؤثر است (Durand & Exton, 2019: 151). اقتصاد شادی، شاخه‌ای جدید

1. ARCADIS
2. Pfeiffer & Cloutier

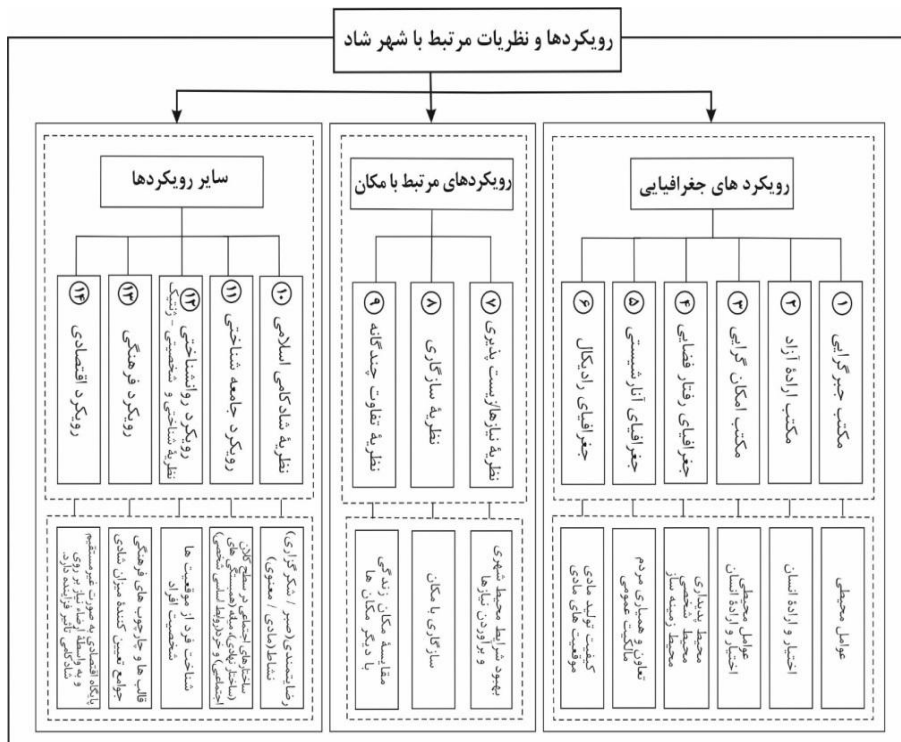

از مطالعات اقتصادی است که به مطالعه کمی و کیفی شادی می‌پردازد و درآمد را به‌عنوان عامل اصلی اثرگذار بر شادی می‌داند (2: Graham, 2009). ذکر این نکته لازم است که در بین افراد و کشورها درآمد بالاتر منجر به افزایش شادی می‌شود، اما با گذشت زمان رشد درآمد لزوماً با سطح شادی بالاتری همراه نیست (68: Michelangeli, 2015). کیفیت شهر و فضاهای شهری عاملی مهم در وضعیت شادی جامعه است (Dye, 2008; Volker & Kistemann, 2013; Samavati & Ranjbar, 2017; Global Happiness Council, 2018). بهبود شرایط محیط شهری و کالبدی منجر به شادی بیشتر خواهد شد (3645: Veenhoven, 2014). یکی از مهم‌ترین وظایف نهادهای کلان مدیریتی این است که استانداردهای لازم را برای همه اعضای جامعه مهیا کنند؛ تا از این طریق، زمینه لازم برای رضایت و شادمانی را موجب شوند (182: Haller & Hadler, 2006). این نهادها، در ایجاد مصاحبت‌ها و همیاری‌های اجتماعی که عاملی مؤثر در بروز آرامش هیجانی و کاهش افسردگی است، مؤثرند (Chan & Lee, 2006: 90). مدیریت شهری از طریق طراحی، منظر شهری، برگزاری جشن‌ها و برنامه‌های شاد بر نشاط شهروندان اثرگذار است (بخشی، ۱۳۹۵، ص. ۲۹).

رویکرد شهر شاد در ارتباط با علم روانشناسی محیطی است و از سال ۱۹۷۰م با مطالعات استنلی میلگرام و با مقاله تجربه زندگی در شهرها از مطالعات روانشناسی اجتماعی منتج شد (صفاری‌نیا و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۲). این رویکرد سابقه نسبتاً نو در شهرسازی دارد و توجه اصلی آن به موضوع زندگی اجتماعی است. ایده شهر شاد مونتگومری با تأکید بر طراحی شهری بود و زمانی به ذهن وی خطور کرد که به دیدار شهردار بوگاتا رفت؛ شهری که در حال تبدیل شدن از یک شهر پر از مشکلات به یک شهر شاد بود. اقدامات شهردار بوگاتا، از جمله نخستین اقدامات قابل بحث در افزایش شادی در شهر بوده است (3: Montgomery, 2013). براساس دیدگاه مونتگومری، یک شهر پس از تأمین نیازهای اولیه مانند غذا و مسکن باید به ما آزادی واقعی، امکان حرکت و ساخت زندگی‌ای که آرزو داریم را ارائه دهد. همچنین به شیوه‌ای عادلانه، به افراد فضا، خدمات، امکانات، لذت، تفریح و هزینه تخصیص دهد (26: Montgomery, 2013). ایجاد شهر شاد نیازمند زیرساخت‌های عاطفی است. فرهنگ کلی نظم و انضباط، حمایت اجتماعی، همکاری و مشارکت اساسی‌ترین زیرساخت‌های عاطفی را تشکیل می‌دهند. شهرهایی که مردم از امنیت، آسایش، سهولت در زندگی و تهییج فکری بالاتری برخوردار هستند، امروزه شهرهای شاد خوانده می‌شوند. شهرهای شاد درحالی که فرصت‌های کافی برای کسب درآمد را ارائه می‌دهند، از طریق طراحی و ایجاد فرهنگ مشترک،

فرصتی برای نوآوری ایجاد می‌کنند. بنابراین شهرهای شاد مراکز خلاقیت، نوآوری و کارآفرینی اجتماعی هستند (2: Trilok, 2019).

در ادامه رویکردها و نظریاتی که به بحث درباره شادی و شهر شاد پرداخته‌اند و هریک از عوامل مؤثر بر شادی از دیدگاه هریک به صورت مختصر در شکل (1) به تصویر کشیده شده است.

شکل (1) دیدگاه‌های نظری مرتبط با شادی و شهر شاد

مآخذ: ۱- (کاوندی و شاددل، ۱۳۹۲: ۹۵؛ شکونی، ۱۳۷۵: ۱۸۶)؛ ۲- (کاوندی و شاددل، ۱۳۹۲: ۹۹)؛ ۳- (فرید، ۱۳۸۵: ۴۵-۴۸؛ کاوندی و شاددل، ۱۳۹۲: ۱۰۳-۱۰۲؛ کامور شلمانی و حناچی، ۱۳۹۴: ۶۹)؛ ۴- (شکونی، ۱۳۷۵: ۱۱۳)؛ ۵- (شکونی، ۱۳۹۳: ۲۴۱ و ۲۴۴)؛ ۶- (شکونی، ۱۳۹۳: ۱۹۶؛ Fuentes & Rojas, 2001: 293)؛ ۷- (Kozaryn, 2015: 9-Okulicz)؛ ۸- (Kozaryn, 2015: 8-Okulicz)؛ ۹- (Okulicz, Michalos, 1985: 347)؛ ۱۰- (Kozaryn, 2015: 9-348)؛ ۱۱- (گنجی، ۱۳۸۷: ۸۸؛ ربانی و همکاران، ۱۳۹۰: ۵۱-۵۴؛ اکبرزاده و همکاران، ۱۳۹۲: ۷۵؛ آرگایل، ۱۳۸۳: ۲۳۰)؛ ۱۲- (عابدی، ۱۳۸۴: ۳۸؛ گنجی، ۱۳۸۷: ۸۴؛ ربانی و همکاران، ۱۳۹۰: ۴۸-۵۰)؛ ۱۳- (گنجی، ۱۳۸۷: ۱۲۴؛ بخشی، ۱۳۹۵: ۴۶؛ Diener, 1995: 653)؛ ۱۴- (هزار جریبی و شفری شالی، ۱۳۸۹: ۶۲؛ محمدیان منصور و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۲۶ و ۱۳۹-۱۳۸؛ اکبرزاده و همکاران، ۱۳۹۲: ۷۲-۷۳؛ Fuentes & Rojas, 2001: 293؛ Graham, 2008).

پیشینه پژوهش

شادی به‌عنوان یکی از نماگرهای مثبت سلامتی در سال‌های اخیر در میان سیاست‌گذاران و مدیران حوزه سلامت بسیار مورد توجه قرار گرفته است. در ایران مطالعات کمی برای اندازه‌گیری شادی براساس نماگرهای جمعیتی انجام شده است (Abachizadeh, 2015: 207). موضوع شادی در پاسخ به شرایط شهری، یک حوزه تحقیقاتی جدید است (Pringle & Guaralda, 2018: 100). متون مربوط به موضوع شادی، بیشتر به عوامل داخلی مانند روانشناسی یا عوامل بیرونی دیگر مانند ثروت یا شرایط مادی پرداخته‌اند و کمتر به محیط فیزیکی شهر به‌عنوان عاملی برای شادی توجه کرده‌اند. با توجه به اهمیت محیط‌هایی که در آن زندگی و کار می‌کنیم و در زندگی روزمره، فعالیت‌ها، رفتارها، تعاملات، قابلیت زندگی و دسترسی تأثیرگذارند، توجه به محیط شهر حائز اهمیت است (Pringle & Guaralda, 2018: 99). تنها در مطالعات نسبتاً جدید است که ادبیات شادی ذهنی روی نقش مکان، جوامع محلی، پیوستگی اجتماعی و حس تعلق حساب جدی باز می‌کند (Ballas, 2013: 6). در ایران، به‌جز پژوهش‌های اندک، آن هم بیشتر با رویکردی روان‌شناختی و با محور قرار دادن فرآیندهای ذهنی منجر به شادی یا ناشادی، توجه درخوری به این موضوع نشده است (موسوی، ۱۳۹۲: ۲۶). در ادامه مطالعات انجام شده در زمینه شهر شاد و شاخص‌های مورد بررسی بیان شده است.

جدول (۱): پیشینه مطالعات انجام شده

منابع	موضوع	شاخص‌ها
مطالعات خارجی		
ژنگ، یان و ژنگ ^۱ (۲۰۲۰م)	بررسی رابطه بین مالکیت خانه و شادی	نوع سکونت و شادی
هلویل ^۲ و همکاران (۲۰۱۸ و ۲۰۱۷ و ۲۰۱۶م)	رتبه‌بندی کشورهای جهان از نظر میزان شادی	سرانه تولید ناخالص ملی، حمایت اجتماعی، امید به زندگی، آزادی در انتخاب و تصمیم‌گیری زندگی و میزان فساد
پارالکار ^۳ و همکاران (۲۰۱۷م)	ارزیابی پایداری محلات و رابطه آن با میزان شادی	۹ شاخص (ساختمان‌ها، کار و توسعه اقتصادی، جامعه و حکومت، مدیریت انرژی، سیستم غذایی، طراحی واحد همسایگی، حمل‌ونقل، مدیریت پسماند و مدیریت آب) و ۲۸ متغیر
سماواتی و رنجبر (۲۰۱۷م)	تأثیر محرک‌های فیزیکی بر شادی شهروندان (پیاده‌راه‌های بافت تاریخی تهران)	شاخص‌های فیزیکی: عناصر زیست‌محیطی، انسجام فضایی، پیاده‌محوری، دوچرخه‌محوری، پوشش گیاهی مناسب، تنوع، نفوذپذیری فیزیکی، انعطاف‌پذیری، خوانایی، هویت مکان
رن لوویس ^۴ و همکاران (۲۰۱۶م)	بررسی و ارائه‌نماگرهای شهر شاد	۳ بعد پایداری، برابری و شرایط شهری
هیسکاک ^۵ و همکاران (۲۰۱۶م)	بررسی شادمانی در مقیاس شهر	با استفاده از اندازه‌گیری رفاه فردی براساس ۳ نماگر کلی شرایط شهری، پایداری و برابری
کرکل ^۶ و همکاران (۲۰۱۶م)	تأثیر کاربری‌های زمین شهری بر شادی	کاربری‌های شهری
میرزایی و همکاران (۲۰۱۶م)	معرفی نماگرهای معنادار برای شهر شاد	نماگرهای سلامت محیطی شهر شاد
اوکولچ کوزارین ^۷ (۲۰۱۵)	شادمانی و ارتباط آن با مکان با تأکید بر زندگی در بیرون از شهرها	در مکان‌های کوچک‌تر مردم شادترند.
عباچی زاده (۲۰۱۵)	اندازه‌گیری شادی ذهنی در شهر تهران	عوامل فردی (۲۰ متغیر) و عوامل اجتماعی (۳۰ متغیر) مؤثر بر شادی
کورکیا ^۸ و همکاران (۲۰۱۴)	مسیرهای دسترسی برای تأمین شادی	کوتاه‌ترین مسیر، زیبایی، آرامش و شادی

1. Zheng, Yuan & Zhang
2. Helliwell
3. Paralkar
4. Wren Lewis
5. Hiscock
6. Krekel
7. Okulicz-Kozaryn
8. Quercia

ادامه جدول ۱ پیشینه مطالعات انجام شده

منابع	موضوع	شاخص‌ها
مطالعات خارجی		
مؤسسه تحقیقات شادی ^۱ (۲۰۱۴م)	بررسی دلایل سطح بالای شادی در دانمارک	صداقت، امنیت، ثروت، آزادی، کار، دموکراسی، جامعه مدنی، تعادل.
کلوتیر ^۲ و همکاران (۲۰۱۴م)	کاربرد محله‌های پایدار برای شاخص شادی در شهرهای ساحلی ایالات متحده	مدیریت آب، مدیریت انرژی، طراحی شهری، تولید غذا، توسعه اقتصادی و کسب‌وکار، مدیریت پسماند، سیستم حمل‌ونقل، ساختمان‌ها و زیرساخت‌ها، حکومت.
کلوتیر و همکاران (۲۰۱۳م)	بررسی رابطه بین پایداری شهری و شادی	سرانه تولید ناخالص ملی، حمایت اجتماعی، امید به زندگی، آزادی در انتخاب و تصمیم‌گیری زندگی و میزان فساد
مونگومری ^۳ (۲۰۱۳م)	شهر شاد	طراحی شهری
دولت بوتان ^۴ (۲۰۱۲م)	رسیدن به توسعه پایدار از طریق شادی ملی	۹ قلمرو: استانداردهای زندگی، آموزش، سلامتی، استفاده از زمان، حکومت خوب، تنوع زیستی انعطاف‌پذیری، رفاه روانشناختی، سرزندگی اجتماعی، تنوع فرهنگی و انعطاف‌پذیری. و ۲۳ متغیر.
فلوریدا ^۵ و همکاران (۲۰۱۱م)	بررسی عوامل مؤثر در ایجاد شادی شهرها	رفاه متغیر وابسته است و سرمایه انسانی، درآمد، بیکاری، خانه، تراکم جمعیت، آب‌وهوا و ... متغیرهای مستقل.
لیدن ^۶ و همکاران (۲۰۱۱م)	بررسی شادی در شهرهای نیویورک، تورنتو، لندن، پاریس، برلین، میلان، توکیو، بیجینگ و هنگ‌کنگ	ارتباطات خانوادگی، ارزش‌های فردی، درآمد، کار، حکومت، سلامتی، امنیت، اوقات فراغت، و ....
بررتون ^۷ و همکاران (۲۰۰۸م)	رابطه بین محیط‌زیست و جغرافیا و شادی	آب‌وهوا، عوامل زیست‌محیطی و شرایط شهری
کوشا و محسنی (۲۰۰۰م)	بررسی شادی ایرانی‌ها	جنسیت، درآمد، سن و میزان تحصیلات
مطالعات داخلی		
اورکی و همکاران (۱۳۹۸م)	تحلیل فضایی عوامل مؤثر بر شهر شاد از نگاه شهروندان در شهر یزد	بررسی ارتباط بین ابعاد اجتماعی، اقتصادی و فضایی با شادی

1. The Happiness Research Institute
2. Cloutier
3. Montgomery
4. Royal Government of Bhutan
5. Florida
6. Leyden
7. Brereton

ادامه جدول ۱ پیشینه مطالعات انجام شده

منابع	موضوع	شاخص‌ها
مطالعات خارجی		
سماواتی و رنجبر (۱۳۹۷ش)	بازشناسی عوامل مؤثر بر شادی در فضاهای عمومی شهری (پیاده‌راه مرکز تاریخی تهران)	ویژگی کالبدی محیط، ویژگی جامعه، کیفیت فضای شهری، ابعاد ذهنی
حسابی و همکاران (۱۳۹۷)	بررسی اثر عملکرد محیط زیست بر شادی با استفاده از داده‌های ۱۵۵ کشور جهان طی دوره زمانی ۲۰۱۶-۲۰۰۶ (به صورت دو سالانه)	شاخص عملکرد محیط زیست و شادی
بخشی (۱۳۹۵)	تدوین سند راهبردی ارتقاء نشاط و شادابی شهر مشهد	متغیرهای فردی، اجتماعی، محلی و شهری شادی.
محمدیان منصور و همکاران (۱۳۹۴)	شناسایی عوامل اجتماعی - اقتصادی مؤثر بر شادی	شاخص‌های اجتماعی و اقتصادی.
منتظری و همکاران (۱۳۹۱)	بررسی میزان شادکامی مردم ایران و عوامل مؤثر بر آن	میزان شادکامی، عوامل اقتصادی - اجتماعی از قبیل وضعیت اشتغال، سطح درآمد و شهر محل سکونت و درک افراد از سلامت خود

مطالعات انجام شده در برنامه‌ریزی ایجاد شهر شاد با رویکرد مکانی و از دید جغرافیا و برنامه‌ریزی به‌ویژه در ایران از جامعیت برخوردار نبوده و صرفاً برخی از شاخص‌ها یا ابعاد را مدنظر قرار داده‌اند. شهرها موجودات پویا و زنده‌ای هستند که نیازمند تنظیمات زیاد در فضاهای جغرافیایی، زیست‌محیطی و حوزه‌های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، کالبدی و مدیریتی هستند. نوآوری پژوهش، توجه به ابعاد مؤثر بر تحقق شهر شاد به‌صورت نسبتاً جامع و محاسبه میزان اثر هریک بر شادی و در نهایت ارائه الگوی دستیابی به شهر شاد در شیراز است که در ایران کمتر به آن توجه شده و در شهر شیراز هم پژوهشی در این زمینه انجام نشده است.

روش پژوهش

پژوهش حاضر، از نظر ماهیت یک پژوهش کمی و از نظر هدف یک تحقیق کاربردی است. داده‌های پژوهش با استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای و روش میدانی گردآوری شده است. شناسایی عوامل اثرگذار بر شهر شاد با استفاده از مطالعات انجام شده در این زمینه با روش تحلیل محتوای کیفی و همچنین استفاده از ۳ مرحله پرسشنامه دلفی توسط متخصصان ایرانی

در حوزه روانشناسی، علوم اجتماعی، جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، گردشگری، معماری و طراحی شهری، استخراج و بومی‌سازی شده که در پژوهشی دیگر به آن پرداخته‌ایم. براین اساس عوامل اثرگذار بر شادی شامل اجتماعی-فرهنگی، اکولوژیکی - زیست محیطی، اقتصادی - معیشتی، کالبدی - فیزیکی و مدیریتی - اداری، استخراج شدند که به‌عنوان متغیرهای مستقل و شادی به‌عنوان متغیر وابسته در این پژوهش بررسی شده است. داده‌های آماری با استفاده از پرسشنامه شهروندان و راهبردهای برنامه‌ریزی با پرسشنامه متخصصان و کارشناسان شیرازی جمع‌آوری شده است. حجم نمونه براساس جمعیت بالای ۱۸ سال شهر شیراز در سال ۱۳۹۶ (۱۱۳۲۲۶۰ نفر) و با استفاده از روش کوکران، ۳۸۴ نفر برآورد شد. برای برنامه‌ریزی راهبردی از نظر ۲۲ نفر از کارشناسان و متخصصان استفاده شد.

تحلیل داده‌ها در دو بخش توصیفی و استنباطی انجام شد. در بخش توصیفی، وضعیت نمونه آماری پژوهش، ارائه و وضعیت موجود شهر شیراز از نظر متغیرهای پژوهش بررسی شد. در بخش استنباطی برای آزمون فرضیه‌های پژوهش از رویکرد مدل‌سازی معادله ساختاری کوواریانس محورو جهت انجام محاسبات آماری پژوهش از نرم‌افزارهای SPSS و Amos Graphic استفاده شد.

دلیل استفاده از مدل‌سازی معادله ساختاری این است که این روش به‌عنوان روشی کمی تلقی می‌شود که به محقق یاری می‌رساند تا پژوهش خود را از مطالعات نظری و تدوین آن‌ها گرفته تا تحلیل داده‌های تجربی در قالبی چندمتغیره سامان بخشد. با مدل‌سازی می‌توان به آزمون فرضیه‌های تک‌متغیره، دو و چندمتغیره اقدام کرد که علاوه بر لحاظ شدن اثر متغیرها بر یکدیگر، دقت اندازه‌گیری متغیرهای پنهان نیز مورد ملاحظه قرار می‌گیرد (قاسمی، ۱۳۹۲: ۴). با استفاده از مدل معادله ساختاری روابط علی بین متغیرهای پنهان (سازه‌ها) پژوهش بررسی شد. بدین صورت که ابتدا به بررسی اثرات متغیرهای مستقل بر شادی به‌صورت جداگانه و سپس کل متغیرها در یک مدل کلی پرداخته شد و برازش هر یک از مدل‌ها به‌صورت جداگانه گزارش شده است. برای ارزیابی برازندگی مدل اندازه‌گیری و ساختاری پژوهش از شاخص‌های نیکویی برازش (GFI)، شاخص میانگین مجذور باقیمانده‌ها (RMR)، شاخص شاخص توکر لویییز (TLI)، شاخص برازندگی تطبیقی (CFI)، شاخص برازش به‌هنگار شده (NFI)، نسبت کای اسکوئر به درجه آزادی (CMIN/DF) و ریشه میانگین مجذور خطای برآورد (RMSEA) استفاده شد.

پایایی پرسشنامه با استفاده از آلفای کرونباخ اندازه‌گیری شد. مقدار ضریب آلفای به‌دست آمده برای پرسشنامه برابر با ۰/۸۸ است که نشان می‌دهد گویه‌های پرسشنامه دارای سازگاری

تبیین عوامل مؤثر بر دستیابی به شهر شاد در ... علی زنگی آبادی و همکار

درونی خوبی است (جدول ۲). بعد از بررسی آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی (CR) پرسشنامه محاسبه شد. از آنجایی که معیار آلفای کرونباخ یک معیار سنتی برای تعیین پایایی سازه‌ها به‌شمار می‌رود، پایایی ترکیبی معیار مدرن‌تری نسبت به آلفای کرونباخ است. برتری این معیار نسبت به آلفای کرونباخ در این است که پایایی سازه‌ها نه به‌صورت مطلق بلکه با توجه به همبستگی سازه‌هایشان با یکدیگر محاسبه می‌شود. جدول شماره (۲) ضرایب پایایی ترکیبی ۶ متغیر مورد مطالعه را نشان می‌دهد و از آنجایی که همگی بالای ۰/۷ هستند، برازش مناسب مدل‌های اندازه‌گیری تأیید می‌شود.

در این پژوهش برای بررسی روایی پرسشنامه از روایی صوری، روش پیش‌آزمون و روایی همگرا (AVE) استفاده شد که به بررسی میزان همبستگی هر سازه با سؤالات خود می‌پردازد. معیار میانگین واریانس استخراج‌شده برای این منظور به‌کار می‌رود. مگنز و همکاران (۱۹۹۶)، مقدار ۰/۴ به بالا و فورنل و لارکز (۱۹۸۱)، مقدار ۰/۵ به بالا را برای میانگین واریانس استخراج‌شده کافی دانسته‌اند. میزان این معیار در متغیرهای پژوهش بالاتر از ۰/۴ است که نشان از برازش قابل قبول و خوب مدل دارد.

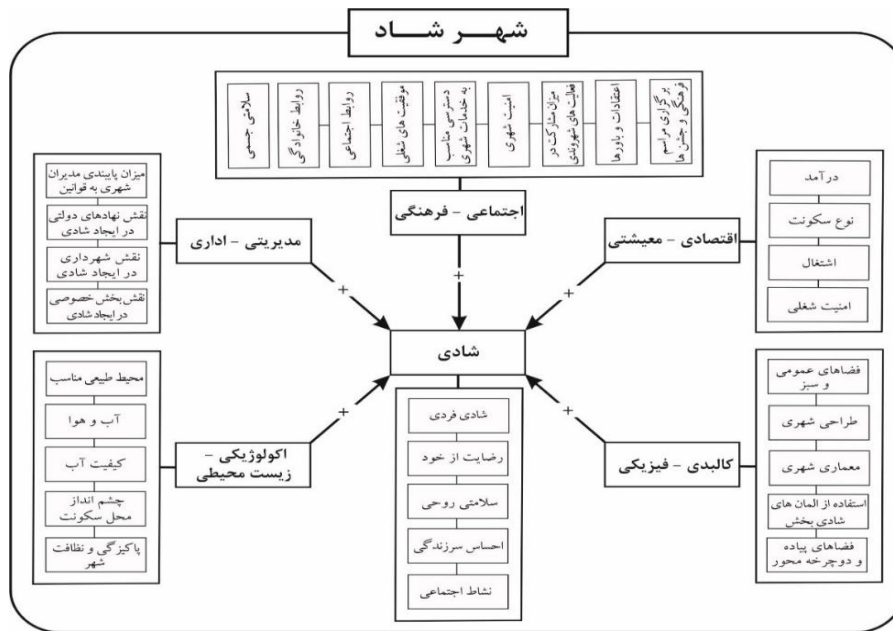
جدول (۲): برآورد مقادیر آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی و میانگین واریانس استخراج‌شده

متغیر	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی	میانگین واریانس استخراج‌شده
شادی	۰/۸۴	۰/۸۴	۰/۵۲
عوامل اکولوژیکی - زیست محیطی	۰/۷۱	۰/۷	۰/۴۱
عوامل اجتماعی - فرهنگی	۰/۷۳	۰/۷۲	۰/۴
عوامل اقتصادی - معیشتی	۰/۷۶	۰/۸۵	۰/۵۹
عوامل کالبدی - فیزیکی	۰/۷۸	۰/۷۸	۰/۴۴
عوامل مدیریتی - اداری	۰/۷۶	۰/۷۶	۰/۴۵

مأخذ: یافته‌های پژوهش.

براساس مطالعات انجام شده، عوامل زیست‌محیطی، عوامل جمعیتی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، کالبدی و مدیریتی شهر از عوامل مؤثر در شادی شهروندان است که در پژوهش حاضر به‌عنوان عوامل اصلی اثرگذار بر تحقق شهر شاد بررسی شده است. ذکر این مطلب است

که متغیرهای شهر شاد براساس تحلیل محتوای کیفی در پژوهش دیگری توسط نگارندگان استخراج، سپس توسط متخصصان در ۳ مرحله بومی‌سازی شدند و مورد ارزیابی قرار گرفتند. گویه‌های با اهمیت بیشتر در تدوین پرسشنامه استفاده شدند.

شکل (۲): چارچوب مفهومی پژوهش

تحلیل یافته‌های پژوهش

براساس بررسی‌های انجام‌شده، ۵۴/۵٪ از جامعه آماری پژوهش را مردان و ۴۵/۵٪ را زنان تشکیل می‌دهند. میانگین سن نمونه آماری ۳۷ سال است. ۳/۵٪ از پاسخگویان زیردیپلم، ۳۲٪ دارای تحصیلات دیپلم، ۴۹/۵٪ دارای تحصیلات لیسانس، ۱۲/۵٪ دارای تحصیلات فوق لیسانس و ۲/۵٪ دارای دکتری هستند. ۶۱٪ از جامعه آماری پژوهش متأهل، ۳۴٪ مجرد و ۵٪ مطلقه هستند. ۸۵٪ شاغل و ۱۵٪ بیکار هستند. در ادامه با توجه به اهداف پژوهش ابتدا برآوردی از وضعیت شادی و گویه‌های آن و عوامل اثرگذار بر شادی در شهر شیراز ارائه و سپس با استفاده از رویکرد مدل معادله ساختاری، فرضیه پژوهش آزمون و الگوی مفهومی پژوهش برازش شده است.

تبیین عوامل موثر بر دستیابی به شهر شاد در ... علی زندگی آبادی و همکار

جدول (۳): برآورد میانگین متغیرهای مستقل و وابسته پژوهش در شهر شیراز

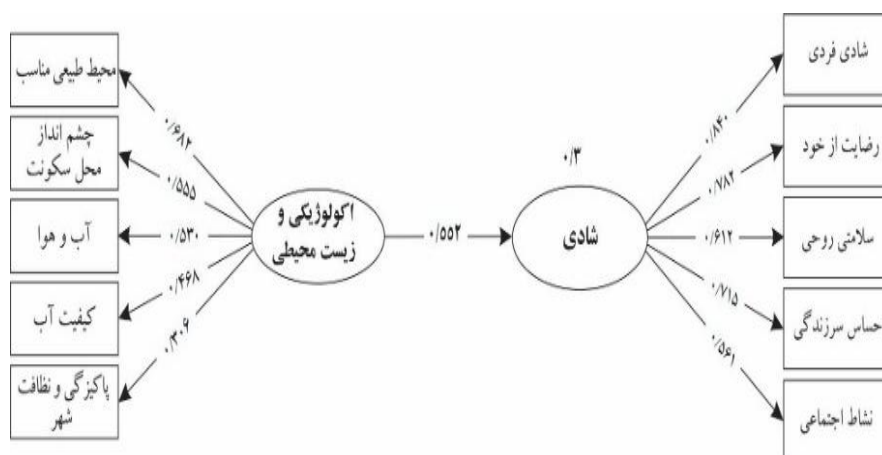
متغیر	آمار توصیفی		متغیر	آمار توصیفی	
	میانگین	انحراف معیار		میانگین	انحراف معیار
شادی	۳/۱	۰/۶۲	اقتصادی - معیشتی	۲/۹۱	۰/۸۴
اکولوژیکی - زیست محیطی	۳/۰۶	۰/۷۶	کالبدی - فیزیکی	۲/۴۷	۰/۸
اجتماعی - فرهنگی	۳/۰۲	۰/۷۴	مدیریتی - اداری	۲/۳	۰/۶۲

مأخذ: پرسشنامه شهروندان

باتوجه به جدول (۳)، وضعیت شادی در شهر شیراز بالاتر از حد متوسط است. میانگین رضایت از عوامل زیست محیطی و اجتماعی - فرهنگی کمی بالاتر از حد متوسط و عوامل اقتصادی، کالبدی و مدیریتی پایین تر از حد متوسط قرار دارد و نشان دهنده وضعیت نامناسب این عوامل است که باید تقویت شود.

برای آزمون فرضیه پژوهش، ابتدا برازش الگوهای متغیرهای مستقل پژوهش بر شادی به صورت جداگانه مورد بررسی قرار می گیرد و سپس الگوی معادله ساختاری کلی (اثرات متغیرهای مستقل بر شادی) بررسی می شود.

متغیر اکولوژیکی - زیست محیطی بر شادی اثرگذار است:

شکل (۳): الگوی معادله ساختاری اثر متغیر زیست محیطی بر شادی

مأخذ: پرسشنامه شهروندان

جدول (۴): برآورد شاخص‌های ارزیابی کلیت الگوی معادله ساختاری (زیست محیطی)^۱

برازش مطلق		برازش تطبیقی			برازش مقصد		شاخص
RMR	GFI	NFI	CFI	TLI	RMSEA	CMIN/DF	
۰/۰۳	۰/۹۴	۰/۹	۰/۹۳	۰/۹	۰/۰۷	۳/۱۶	مقدار

مأخذ: پرسشنامه شهروندان

شاخص‌های ارزیابی کلیت الگوی معادله ساختاری بیان‌کننده این است که الگوی مفروض تدوین‌شده توسط داده‌های پژوهش حمایت می‌شود؛ به عبارت دیگر، برازش داده‌ها به مدل برقرار است.

جدول (۵): برآورد اثر متغیر اکولوژیکی - زیست محیطی بر شادی^۲

P	اثر	ضریب تعیین	متغیر وابسته	مسیر	متغیر مستقل
۰/۰۰۱	۰/۵۵۲	۰/۳	شادی	<---	اکولوژیکی و زیست محیطی

مأخذ: پرسشنامه شهروندان

برحسب مقادیر برآورد شده، متغیر اکولوژیکی - زیست محیطی ۳۰٪ از واریانس متغیر شادی را تبیین می‌کند. با توجه به حجم اثر شاخص ضریب تعیین، این مقدار متوسط برآورد می‌شود. اثر متغیر زیست محیطی بر شادی به لحاظ آماری معنادار است ($p < 0/05$). با توجه به ضرایب تأثیر می‌توان گفت، اثر این متغیر مستقیم و درحد بالاست. بنابراین فرضیه پژوهش مبنی بر اینکه متغیر اکولوژیکی - زیست محیطی بر شادی اثر می‌گذارد، تأیید می‌شود. به بیان دیگر، وضعیت مناسب زیست محیطی و اکولوژیکی باعث افزایش شادی و وضعیت نامناسب

۱. باتوجه به اینکه شاخص‌های ارزیابی کلیت الگوی معادله ساختاری برای کلیه متغیرهای پژوهش بیان‌کننده این است که الگوی مفروض توسط داده‌های پژوهش حمایت می‌شود و برازش داده‌ها به مدل برقرار است، برای جلوگیری از طولانی شدن مطالب از آوردن این جدول برای سایر الگوها در متن خودداری شده است.

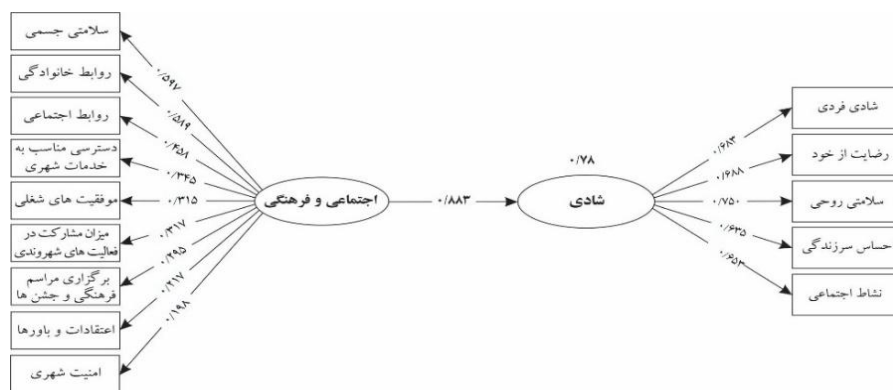
۲. باتوجه به اینکه ضریب تعیین و ضریب اثر در الگوی معادله ساختاری هریک از عوامل نشان داده شده است، این جدول برای بقیه عوامل نیامده است.

زیست‌محیطی و اکولوژیکی باعث کاهش میزان شادی می‌شود. بنابراین، جهت تحقق شهر شاد باید در برنامه‌ریزی‌های شهری مدنظر قرار گیرد.

متغیر اجتماعی - فرهنگی بر شادی اثرگذار است: برحسب مقادیر برآورد شده، متغیر اجتماعی - فرهنگی ۷۸٪ از واریانس متغیر شادی را تبیین می‌کند.

با توجه به حجم اثر شاخص ضریب تعیین، این مقدار در حد بالا برآورد می‌شود. اثر متغیر اجتماعی - فرهنگی بر شادی به لحاظ آماری معنادار است ($p < 0.05$). با توجه به ضرایب تأثیر می‌توان گفت اثر این متغیر مستقیم و در حد بالاست. بنابراین، فرضیه پژوهش تأیید می‌شود. به بیانی دیگر تقویت زیرساخت‌های اجتماعی و فرهنگی در جامعه باعث افزایش شادی و برعکس عدم توجه به عوامل اجتماعی و فرهنگی به‌ویژه در برنامه‌ریزی‌های شهری موجب کاهش شادی مردم می‌شود.

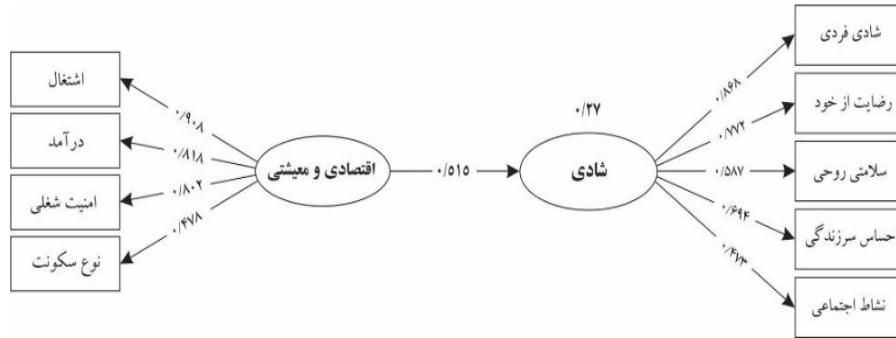

شکل (۴) الگوی معادله ساختاری اثر متغیر اجتماعی - فرهنگی بر شادی

مأخذ: پرسشنامه شهروندان

متغیر اقتصادی - معیشتی بر شادی اثرگذار است: برحسب مقادیر برآورد شده متغیر اقتصادی - معیشتی ۲۷٪ از واریانس متغیر شادی را تبیین می‌کند. با توجه به حجم اثر شاخص ضریب تعیین، این مقدار نسبتاً زیاد برآورد می‌شود. اثر متغیر اقتصادی - معیشتی بر شادی به لحاظ آماری معنادار است ($p < 0.05$). با توجه به ضرایب تأثیر می‌توان گفت اثر این متغیر مستقیم و در حد بالا است. بنابراین فرضیه پژوهش مبنی بر اینکه متغیر اقتصادی - معیشتی بر شادی اثر می‌گذارد، تأیید می‌شود. این یافته به معنای این است که بهبود وضعیت

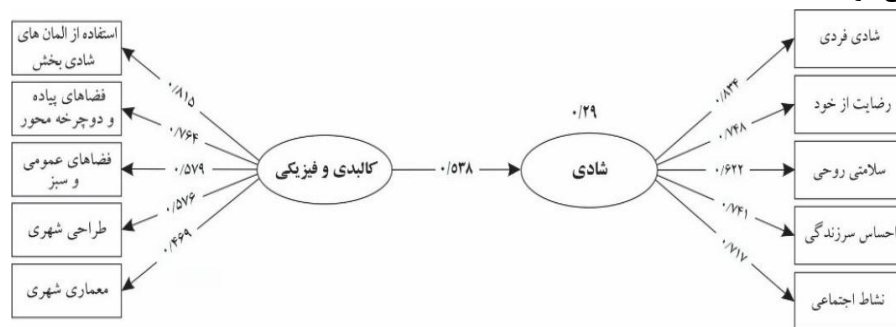
اقتصادی و معیشتی بر افزایش شادی اثرگذار است و برعکس وضعیت بد اقتصادی افراد جامعه باعث کاهش میزان شادی شهروندان می‌شود.

شکل (۵): الگوی معادله ساختاری اثر متغیر اقتصادی بر شادی

مأخذ: پرسشنامه شهروندان

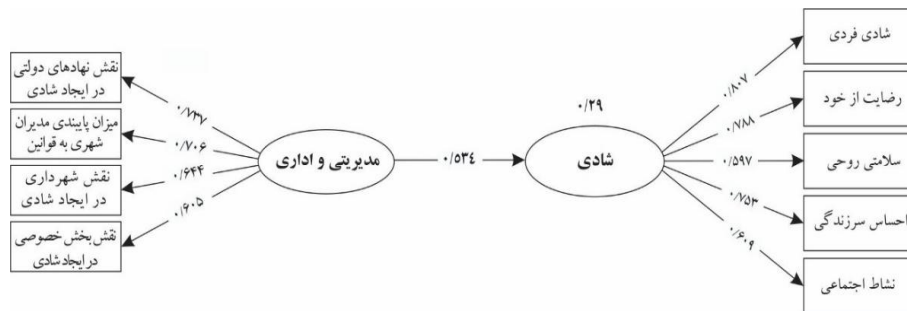
متغیر کالبدی - فیزیکی بر شادی اثرگذار است: برحسب مقادیر برآورد شده متغیر کالبدی متغیر کالبدی - فیزیکی را تبیین می‌کند. با توجه به حجم اثر شاخص ضریب تعیین این مقدار در حد بالا برآورد می‌شود. اثر متغیر کالبدی بر شادی به لحاظ آماری معنادار است ($p < 0.05$). با توجه به ضرایب تأثیر می‌توان گفت اثر این متغیر مستقیم و در حد بالاست. بنابراین فرضیه پژوهش تأیید می‌شود. به عبارت دیگر، بهبود وضعیت کالبدی - فیزیکی و فضاهای عمومی و پیاده‌محور، همچنین بهبود وضعیت معماری و طراحی شهری به افزایش شادی منجر می‌شود و برعکس عدم توجه به فضاهای شهری منجر به کاهش شادی در جامعه می‌شود.

شکل (۶): الگوی معادله ساختاری اثر متغیر کالبدی - فیزیکی بر شادی

مأخذ: پرسشنامه شهروندان

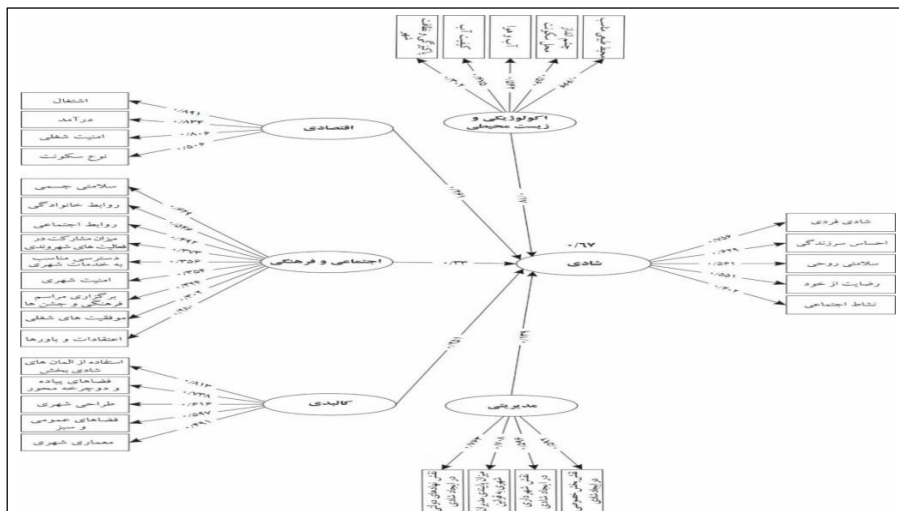
متغیر مدیریتی - اداری بر شادی اثرگذار است: برحسب مقادیر برآوردشده متغیر مدیریتی ۲۹٪ از واریانس متغیر شادی را تبیین می‌کند. با توجه به حجم اثر شاخص ضریب تعیین این مقدار متوسط برآورد می‌شود.

شکل (۷): الگوی معادله ساختاری اثر متغیر مدیریتی بر شادی

مأخذ: پرسشنامه شهروندان

اثر متغیر مدیریتی بر شادی به لحاظ آماری معنادار است ($p < 0.05$). با توجه به ضرایب تأثیر می‌توان گفت اثر این متغیر مستقیم و درحد بالاست. بنابراین فرضیه پژوهش مبنی بر اینکه متغیر مدیریتی بر شادی اثر می‌گذارد، تأیید می‌شود. به بیانی دیگر، بهبود عملکرد سیستم مدیریت شهری باعث افزایش میزان شادی و عملکرد ضعیف مدیریت شهری باعث کاهش شادی در شهر می‌شود. لذا با توجه به سهم کمتر متغیر مدیریتی در تحقق پذیری شهر شاد لازم است روی این عامل تمرکز بیشتری صورت گیرد. در نهایت برازش الگوی مفهومی، بررسی و برآوردهای مربوط به شاخص‌های ارزیابی کلیت الگو و عوامل اصلی بیان می‌شود. شاخص‌های ارزیابی کلیت الگوی معادله ساختاری بیان‌کننده این است که برازش داده‌ها به مدل برقرار است.

شکل (۸): الگوی معادله ساختاری اثرات متغیرهای مستقل پژوهش بر متغیر شادی

مأخذ: پرسشنامه پژوهش

مقادیر برآورد شده نشان‌دهنده این است که متغیرهای مستقل پژوهش در مجموع ۶۷٪ از واریانس متغیر شادی را تبیین می‌کنند. با توجه به مقادیر مربوط به حجم اثر شاخص ضریب تعیین این مقدار بزرگ برآورد می‌شود؛ به عبارت دیگر، متغیرهای مستقل پژوهش در حد بالایی توان تبیین واریانس متغیر شادی را دارند. اثر مستقیم متغیرهای مستقل بر شادی، به لحاظ آماری معنادار است ($p < 0.05$). با توجه به ضرایب تأثیر می‌توان گفت، اثر این متغیرها بر شادی مستقیم و در حد زیاد و متوسط برآورد می‌شود. بنابراین، فرضیه اصلی پژوهش مورد تأیید قرار می‌گیرد. در واقع عوامل اجتماعی - فرهنگی، کالبدی - فیزیکی، اقتصادی - معیشتی، اکولوژیکی - زیست‌محیطی و مدیریتی - اداری به‌عنوان عوامل مهم شناخته شده در تحقق‌پذیری شهر شاد، در شهر شیراز نیز بر متغیر شادی اثرگذار است و برای تحقق شهر شاد باید این عوامل در برنامه‌ریزی شهری مدنظر قرار گیرند.

نتیجه‌گیری

باتوجه به اینکه مطالعات انجام شده درباره شهر شاد بیشتر به‌برخی عوامل اثرگذار توجه نموده‌اند، توجه به ابعاد مختلف مؤثر در تحقق شهر شاد و محاسبه میزان اثر آن‌ها بر شادی در این پژوهش، آن را از سایر مطالعات انجام شده متمایز می‌سازد. از جمله این مطالعات می‌توان به

مطالعه ژنگ و همکاران (۲۰۲۰م)، بررسی رابطه بین مالکیت خانه و شادی مردم؛ هلویل و همکاران (۲۰۱۸م)، توجه به شاخص‌های سرانه تولید ناخالص، حمایت اجتماعی، امید به زندگی، آزادی و میزان فساد؛ سماواتی و رنجبر (۲۰۱۷م)، توجه به شاخص‌های فیزیکی؛ کرکل و همکاران (۲۰۱۶م)، بررسی تأثیر کاربری‌های شهری؛ عباچی‌زاده (۲۰۱۵م)، بررسی عوامل فردی و اجتماعی و مطالعه اورکی و همکاران (۱۳۹۸ش)، توجه به ابعاد اجتماعی، اقتصادی و فضایی؛ حسابی و همکاران (۱۳۹۷ش)، بررسی اثر شاخص عملکرد محیط‌زیست بر شادی اشاره کرد. در بین این مطالعات جامع‌ترین مطالعه از نظر بررسی ابعاد و متغیرها پژوهش رن لوییس و همکاران (۲۰۱۶م) است که به بررسی نماگرهای شهر شاد در ۳ بُعد پایداری، برابری و شرایط شهری پرداخته و شرایط شهری را از نظر مکان، کار، سلامتی، آموزش و ارتباطات بررسی کرده است.

در پژوهش حاضر ۵ عامل اجتماعی - فرهنگی، اقتصادی، زیست‌محیطی و کالبدی و مدیریتی به‌عنوان عوامل مؤثر بر دستیابی به شهر شاد در نظر گرفته شد که با گفته اسکرودر (۲۰۱۸م)، که بیان می‌کند: مفهوم شادی ناخالص ملی یا GNH، نشان‌دهنده توسعه و فزونی از رشد اقتصادی است و ابعاد اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، زیست‌محیطی و دولتی را در برمی‌گیرد، مطابقت دارد. البته ارتباط عامل کالبدی با شادی نیز در سایر مطالعات که در قسمت قبل و پیشینه به آن‌ها اشاره شده، تأیید شده است. بنابراین در این پژوهش ارتباط بین این متغیرها به عنوان متغیرهای مستقل بر شادی مردم شیراز مدلسازی و میزان اثر هر یک سنجیده شد. براساس نتایج حاصل از پژوهش، مشخص شد وضعیت موجود شادی شهر شیراز کمی بالاتر از حد متوسط قرار دارد که این مقدار با توجه به رتبه بسیار پایین ایران از نظر شادی در سطح جهانی و نسبت به سایر کلانشهرهای ایران، نسبتاً خوب است؛ اما آنچه مسلم است این است که با ایده‌آل فاصله زیادی دارد. در میان عوامل مؤثر بر تحقق شهر شاد در شیراز میانگین عامل زیست‌محیطی و سپس عامل اجتماعی - فرهنگی کمی بیشتر از متوسط و سایر عوامل اقتصادی، کالبدی و مدیریتی پایین‌تر از حد متوسط قرار داشتند که خود نشان‌دهنده وضعیت نامناسب این عوامل در شهر شیراز است. با توجه به اثرگذاری هر یک از عوامل می‌توان دریافت که با اولویت قرار دادن آن‌ها و برنامه‌ریزی برای بهبود هر یک، میزان شادی شهروندان افزایش خواهد یافت.

از دیگر نتایج مهم این پژوهش اثرگذاری متغیرهای مستقل پژوهش بر شادی بود که تأیید شد و مشخص شد هر ۵ عامل بر شادی اثر مستقیم دارند و با بهبود وضعیت هر یک از عوامل اثرگذار، وضعیت شادی شهر شیراز بهبود می‌یابد و برعکس با تضعیف هر یک میزان شادی

کاهش می‌یابد. در این میان متغیرهای اجتماعی - فرهنگی، اقتصادی و کالبدی به ترتیب اثرگذارترین متغیرها در تبیین الگوی دستیابی به شهر شاد بودند و سپس متغیر زیست‌محیطی و مدیریتی قرار داشتند.

برای تحقق شهر شاد باید به تمام عوامل اثرگذار به‌طور همزمان توجه شود، اما اگر بخواهیم با توجه به وضعیت موجود متغیرهای مستقل و وابسته پژوهش و میزان اثرگذاری هر یک از متغیرها، اولی‌تری برای برنامه‌ریزی تعیین کنیم، بهتر است به این صورت باشد که متغیر مدیریتی به عنوان یک عامل اصلی در اولویت اول برنامه‌ریزی شهر شاد و سپس متغیر اجتماعی و اقتصادی قرار گیرند، پس از آن نیز متغیر کالبدی و با توجه به وضعیت نسبتاً مناسب شاخص‌های زیست‌محیطی و البته اهمیت این شاخص در جهت توسعه پایدار که زیربنای تحقق شهر شاد محسوب می‌شود، باید در کنار سایر متغیرها در تمام برنامه‌ریزی‌ها مدنظر قرار گیرد. مبتنی بر آنچه تاکنون به ذکر آن پرداخته شد، شیراز شهری با پتانسیل‌های گسترده اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و به‌ویژه گردشگری است؛ اما آن‌گونه که باید از ظرفیت‌های موجود بهره‌برداری مناسب انجام نشده است. این شهر دارای توانمندی‌های گردشگری متنوع در حوزه‌های فرهنگ، ادب و هنر از یک سو و جاذبه‌های مذهبی و عرفانی از سوی دیگر است که در کنار جذابیت‌های باستانی تمدن پارسی می‌تواند در حوزه جذب گردشگر خارجی نقش مهمی ایفا کرده و موجبات شکوفایی اقتصادی و اجتماعی شهر شیراز را فراهم نماید. شیراز همچنین در گردشگری داخلی نیز علاوه بر ظرفیت‌های یادشده می‌تواند توانمندی‌های دیگری همچون گردشگری خرید، امکانات گسترده تفرجگاهی، گردشگری غذا و نوشیدنی و جذابیت‌های رویداد را به گردشگران ارائه دهد. غفلت از این پتانسیل‌ها باعث اقتصاد نسبتاً کم رونق شهر شده و لازم است در این حوزه اقدامات عملی گسترده‌ای انجام شود. مطالعات انجام‌شده نشانگر آن است که شیراز در حوزه مدیریت شهری به‌ویژه در سال‌های اخیر حرکت شایسته‌ای در حوزه توسعه شهری با رویکرد گردشگری را انجام نداده و همین امر موجبات عدم تحقق شهر شاد را نیز دامن زده است.

تدوین راهبردها و استراتژی‌ها با استفاده از رویکرد SWOT

گام اول: تعیین عوامل داخلی و خارجی تأثیرگذار بر تحقق شهر شاد: تعداد قوت‌های کلانشهر شیراز در تحقق شهر شاد ۳۵ مورد در برابر ۴۴ نقطه ضعف و ۴۶ فرصت در برابر ۳۳ تهدید شناسایی شد.

تبیین عوامل موثر بر دستیابی به شهر شاد در ... علی زنگی آبادی و همکار

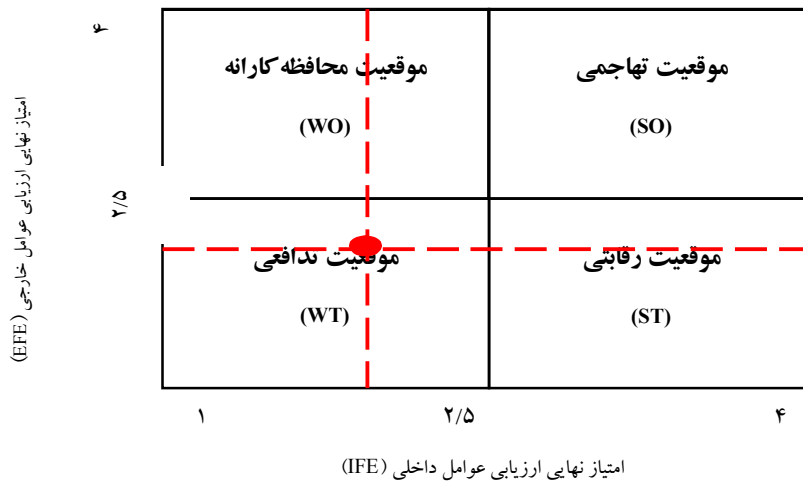
گام دوم: تعیین میزان اهمیت و محاسبه امتیاز وزنی عوامل داخلی و خارجی: در این گام به عوامل فهرست شده در ماتریس عوامل خارجی و داخلی، بر مبنای اهمیت هر کدام، امتیاز بین یک تا ۴ داده شده که میانگین نظر آن‌ها در ستون امتیاز عامل آورده شده است. تعیین میزان وزن عوامل به وسیله گروه خبرگان شهری انجام پذیرفته است. سپس بر اساس وزن‌های مورد نظر گروه خبرگان در نرم‌افزار Expert Choice وزن هر عامل بین صفر و یک محاسبه شد. در ادامه برای محاسبه امتیاز وزنی هر کدام از عوامل داخلی وزن امتیاز عامل در وزن محاسبه شده در نرم‌افزار بر اساس نظر خبرگان ضرب گردیده و وزن عامل محاسبه شده است.

در اینجا وزن نهایی عوامل داخلی ۱/۵۶ به دست آمد که نشان‌دهنده ضعف عوامل داخلی مؤثر بر تحقق شهر شاد در شیراز است.

وزن به دست آمده برای عوامل خارجی ۱/۷۸ به دست آمد که نشان‌دهنده وضعیت نامناسب شهر شیراز است.

گام سوم: تدوین راهبردها: ۶ راهبرد تدافعی، ۴ راهبرد تهاجمی، ۴ راهبرد محافظه کارانه و ۴ راهبرد رقابتی تدوین شد.

گام چهارم: تعیین راهبردهای قابل قبول (ماتریس موقعیت کنونی): راهبرد تدافعی با توجه به موقعیت کنونی شهر انتخاب شد.

شکل (۹): ماتریس راهبردها و اولویت‌های اجرایی تحقق شهر شاد در کلانشهر شیراز

ماتریس راهبردهای کمی (QSPM)

در این مرحله تصمیم‌گیری درباره راهبردها صورت می‌گیرد. امتیاز جذابیت بیشتر نشان‌دهنده مطلوبیت بیشتر آن راهبرد می‌باشد. در تحلیل صورت‌گرفته در پژوهش حاضر راهبرد تدافعی انتخاب گردید. ۶ راهبرد تدافعی مدنظر است که با جمع جذابیت عوامل داخلی و خارجی هر یک از راهبردها، با توجه به امتیاز جذابیت بیشتر راهبردها اولویت‌بندی شدند.

جدول (۶) خلاصه ماتریس برنامه‌ریزی کمی شهر شاد شیراز

راهبرد	عنوان راهبرد	جمع امتیاز جذابیت	اولویت اجرایی
WT ₁	تقویت نقش مثبت نهادهای دولتی و خصوصی به‌عنوان عامل اصلی اثرگذار بر تحقق شهر شاد.	۱۰/۱۹	۱
WT ₂	تدوین برنامه شهر شاد برای شهر شیراز.	۹/۲۴	۲
WT ₃	توسعه اشتغال به‌ویژه در بخش گردشگری.	۷/۵۲	۴
WT ₄	افزایش شادی فردی، نشاط اجتماعی و مشارکت اجتماعی، تعالی فرهنگ شهروندی و اصلاح روابط اجتماعی.	۷/۳۴	۵
WT ₅	روح بخشیدن به شهر، ایجاد سرزندگی شهری و هویت بخشیدن به فضاهای شهری.	۸/۰۵	۳
WT ₆	توسعه تأسیسات و تجهیزات خدماتی، تفریحی و گردشگری به‌منظور برقراری عدالت فضایی و اجتماعی در شهر.	۶/۹۴	۶

ارائه راهبردهای تحقق شهر شاد در کلانشهر شیراز:

راهبرد اول: تقویت نقش مثبت نهادهای دولتی و خصوصی به‌عنوان عامل مهم و اصلی اثرگذار بر تحقق شهر شاد

- تهیه طرح آموزش دائمی مدیران شهرداری و اعضای شورای شهر و همچنین ذی‌نفعان شهر و مدیران مناطق به‌منظور ارتقاء دانش برنامه‌ریزی و تغییر در نظام برنامه‌ریزی شهری به‌سمت برنامه‌ریزی ارتباطی و مشارکتی در راستای تحقق شهر شاد و تقویت گردشگری شیراز و ایجاد انگیزه برای مشارکت؛

- افزایش توان و تخصص مدیران و مسئولین شهری و آگاه‌سازی درباره شهر شاد، اهمیت و راه‌های دستیابی به آن از طریق آموزش‌های مستمر؛

تبیین عوامل موثر بر دستیابی به شهر شاد در ... علی زنگی آبادی و همکار

- مشارکت بخش‌های دولتی به‌ویژه شهرداری در برگزاری برنامه‌های شهروندی و انجام تمام برنامه‌های شهرسازی و عمرانی در راستای تحقق شهر شاد؛
- تشویق بخش خصوصی به‌منظور افزایش مشارکت در ایجاد فضاهای فرهنگی، تفریحی و گذران اوقات فراغت و برگزاری برنامه‌های شاد با توسعه سیاست‌های حمایتی؛
- جلب مشارکت سازمان‌های دیگر در اجرای برنامه‌ها و طرح‌های مربوط به شهر شاد.

راهبرد دوم: تهیه برنامه شهر شاد برای شهر شیراز

- تهیه برنامه بلندمدت ۲۰ ساله شهر شاد و ارائه برنامه‌های میان‌مدت و کوتاه‌مدت براساس آن؛
- ارائه ریزپروژه‌ها و طرح‌های عملیاتی - اجرایی برای تحقق شهر شاد؛
- ایجاد بانک اطلاعاتی جامع برای شناخت وضعیت موجود شهر شیراز و اجرای برنامه؛
- تشکیل کارگروه برای تهیه برنامه شهر شاد؛
- تشکیل کارگروه مردمی جهت مشارکت دادن مردم در فرآیند تهیه برنامه؛
- تشکیل کارگروه ذی‌نفعان برای مشارکت دادن ذی‌نفعان در فرآیند تهیه و اجرای برنامه.

راهبرد سوم: روح بخشیدن به شهر، ایجاد سرزندگی شهری و هویت بخشیدن به فضاهای شهری

- ساماندهی و توانمندسازی بافت تاریخی در قالب طرح تفصیلی؛
- ساماندهی و توانمندسازی بافت منطقه سعدی و حافظیه در قالب طرح تفصیلی؛
- ایجاد چشم‌اندازهای زیبای شهری؛
- فضا سازی و تزئین فضاهای شهری با مضامین نشاط‌آور؛
- از بین بردن آلودگی‌های زیست‌محیطی و بصری در سطح شهر؛
- تقویت و گسترش فضاهای عمومی و سبز در سطح محلات به‌منظور افزایش سطح دسترسی به این فضاها و افزایش ارتباطات اجتماعی از طریق ایجاد بازی‌ها برای کودکان و بزرگسالان در این فضاها؛
- طراحی شهری انسان‌محور، استفاده از المان‌های شادی‌بخش، پیام‌های شادی‌بخش، نقاشی‌های دیواری در سطح شهر؛
- طراحی پیاده‌راه‌ها و مسیرهای دوچرخه‌سواری در سطح شهر؛
- استفاده از معماری سبک شیراز به‌ویژه در پهنه‌های گردشگری شیراز؛
- باززنده‌سازی رویدادها و مسیرهای تاریخی در بافت تاریخی شهر شیراز؛

- طراحی و بازسازی مسیرهای گردشگری شهر شیراز از جمله کوچه‌های هفت پیچ، قهر و آشتی و ...؛
- طراحی مبلمان شهری با المان‌های شادی بخش با محوریت مسیرهای و پیاده‌راه‌های گردشگری شهر شیراز؛
- استفاده از رنگ‌های شاد به‌ویژه در پهنه‌های گردشگری شیراز و با اولویت قرار دادن مسیرهای گردشگری؛
- نورپردازی شبانه در پیاده‌راه‌ها و پهنه‌های گردشگری و مناطق تفریحی شهر شیراز.

راهبرد چهارم: توسعه اشتغال به‌ویژه در بخش گردشگری

- ایجاد و گسترش بازارهای صنایع دستی شیراز؛
- توسعه خانه‌های بوم‌گردی برای اقامت و پذیرایی، (خوراک و نوشیدنی مخصوص شیراز) در پهنه باغات قصرالدشت و چمران و بخش مرکزی شهر؛
- ایجاد موزه‌های موضوعی و کارگاه زنده مرتبط در خانه‌ها و بناهای تاریخی؛
- ایجاد باغ تخصصی کشاورزی با رویکرد تقویت گردشگری کشاورزی در پهنه باغات قصرالدشت و چمران؛
- تهیه طرح‌ها و ریزپروژه‌های کارآفرینی در مناطق و همچنین با مشارکت با صاحبان مکان‌ها و مشاغل.

راهبرد پنجم: افزایش شادی فردی، نشاط اجتماعی و مشارکت اجتماعی، تعالی فرهنگ شهروندی و اصلاح روابط اجتماعی

- برگزاری دوره‌های آموزشی تخصصی درجهت تربیت نیروهای متخصص در حوزه آموزش شادی شهروندان؛
- آگاه‌سازی شهروندان در جهت سالم و شادزیستن با برگزاری برنامه‌های آموزشی سبک زندگی سالم، سلامت شهروندی و راه‌های شاد زیستن برای شهروندان؛
- آموزش خلاقیت و نوآوری برای دستیابی به زندگی شاد؛
- برگزاری ورزش‌های همگانی در سطح پارک‌های شهری و پیاده‌روی‌های خانوادگی؛
- برگزاری جشن‌های شهری در سطح محلات شهری؛
- برگزاری جشن‌ها و مراسم فرهنگی به‌صورت مستمر در سطح مناطق شهری و در مراکز فرهنگی - تاریخی شهر؛

تبییت عوامل موثر بر دستیابی به شهر شاد در ... علی زنگی آبادی و همکار

- اجرای نمایش‌های خیابانی ویژه فرهنگ و بوم شیراز در پهنه‌های رنگ (باغ ارم)، باغ موزه عفیف‌آباد و قصرالدشت؛
- برگزاری برنامه‌های شعرخوانی در پهنه شعر و ادب و عرفان؛
- برگزاری برنامه‌های کوه‌گشت در پهنه گردشگری دراک و ارتفاعات اطراف شیراز؛
- برگزاری نمایشگاه گیاهان دارویی در پارک دراک؛
- برگزاری رویدادهای مذهبی در بافت مذهبی - تاریخی با محوریت شاهچراغ؛
- برگزاری فستیوال‌های ادبی و هنری در سطح ملی و بین‌المللی؛
- برگزاری مسابقات و جشنواره‌های صنایع‌دستی؛
- برگزاری سمینارهای مرتبط با مشاهیر شیراز به‌ویژه در پهنه شعر و ادب و عرفان؛
- بازسازی و اجرای بازی‌های بومی محلی در فضاهای باز عمومی با رویکرد محله‌محور؛
- طرح حمایت و اجرای آواها و نواهای شیرازی در سالن‌های نمایش و خانه‌های تاریخی و بین‌المللی کردن آن‌ها.

راهبرد ششم: توسعه تأسیسات و تجهیزات خدماتی، تفریحی و گردشگری به‌منظور برقراری عدالت فضایی و اجتماعی در شهر

- شناسایی محلات محروم در سطح شهر و ایجاد دسترسی مناسب به خدمات شهری و سپس خدمات فرهنگی - تفریحی؛
- افزایش سطح سرانه فضای سبز، فضاهای فرهنگی و ورزشی؛
  - ایجاد زیرساخت‌های گردشگری؛
  - ایجاد مراکز بازی درمانی برای کودکان (هنر درمانی، موسیقی درمانی)؛
  - راه‌اندازی مراکز فرهنگی، قصه‌سرایی، تئاتر و شعرخوانی به‌ویژه در پهنه شعر، ادب و عرفان شهر شیراز؛
  - افزایش فضاهای عمومی در پهنه باغات قصرالدشت، باغ موزه عفیف‌آباد، پهنه گردشگری شیراز پارسی (باستانی)؛
  - ایجاد مسیرهای پیاده‌روی و دوچرخه‌سواری و دسترسی رایگان به دوچرخه برای تبدیل شدن به وسیله نقلیه اصلی برای مسافت‌های کوتاه در پهنه‌های تاریخی، شعر و ادب و عرفان، قصرالدشت، عفیف‌آباد و رنگ شیراز.
  - ایجاد مسیرهای کوه‌پیمایی و دوچرخه‌سواری کوهستان در ارتفاعات؛

- بازسازی و احیاء رودخانه خشک شیراز و بهره‌برداری از آن برای برگزاری رویدادهای مختلف با توجه به فصل؛
- هوشمندسازی حمل‌ونقل؛
- ایجاد منطقه کم‌کربن (وسایل حمل‌ونقل برقی) با تأکید بر پهنه‌های گردشگری شهر شیراز؛
- ارتقاء سطح دسترسی شهروندان به حمل‌ونقل عمومی و ارزان؛
- ساخت و تجهیز سالن‌های اجتماعات در مقیاس بین‌المللی.

منابع

- احمدی، قادر، گلشاهی، مرتضی و علی باقری (۱۳۹۶)، ارزیابی شاخص‌های شهروند الکترونیک از منظر شهروندان (نمونه موردی: کلانشهر شیراز)، برنامه‌ریزی و آمایش فضا، دوره بیست و یکم، شماره ۳، ۱-۲۶.
- اقلیما، مصطفی و اعظم ابراهیم نجف‌آبادی (۱۳۹۰)، بررسی تأثیر میزان سرمایه فرهنگی در میزان احساس شادی زنان جوان (۱۵ تا ۲۴ ساله) در شهر اصفهان، جامعه‌پژوهی فرهنگی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سال دوم، شماره ۱، ۱-۲۴.
- اکبرزاده، فاطمه، دهقانی، حمید، خوشفر، غلامرضا و حیدر جانعلی‌زاد چوب‌بستی (۱۳۹۲)، بررسی تأثیر سه‌نوع سرمایه اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی بر شادی جوانان، جامعه‌شناسی کاربردی، سال بیست و چهارم، شماره پیاپی (۴۹)، شماره اول، ۶۷-۸۸.
- اورکی، پیوش، رضایی محمدرضا، مبارکی، محمد و رضا اکبریان رونیزی (۱۳۹۸)، تحلیل فضایی عوامل مؤثر بر شهر شاد از نگاه شهروندان (مطالعه موردی: شهر یزد)، فصلنامه شهر پایدار، دوره ۲، شماره ۳، ۱۹-۳۹.
- آرگایل، مایکل (۱۳۸۳)، روان‌شناسی شادی، ترجمه: مسعود گوهری انارکی، حمید طاهر نشاط دوست، حسن پالانگ و فاطمه بهرامی، اصفهان، انتشارات جهاد دانشگاهی اصفهان.
- بخشی، حامد (۱۳۹۵)، گزارش نهایی طرح پژوهشی تدوین سند راهبردی ارتقای نشاط و شادابی شهر مشهد، مجری طرح: پژوهشکده گردشگری جهاد دانشگاهی، مرکز پژوهش‌های شورای اسلامی شهر مشهد.

- تمیزی‌فر، ریحانه (۱۳۹۲)، نشاط اجتماعی؛ تحلیل جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر نشاط اجتماعی شهر اصفهان، سلسله پژوهش‌های رصد فرهنگی، دفتر چهارم، انتشارات دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم، شعبه اصفهان.
- حسابی، حدیث، خورسندی، مرتضی، عباسی‌نژاد، حسین و حسن دهقان شورکند (۱۳۹۷)، اثر عملکرد محیط‌زیست بر شادی: تحلیل بین‌کشوری، فصلنامه مدل‌سازی اقتصادی، سال دوازدهم، شماره ۲، پیاپی ۴۲، ۷۲-۴۹.
- حسین‌پور نجار، فرزانه، فاتحی‌زاده، مریم و محمدرضا عابدی (۱۳۹۲)، اثربخشی «نظریه شادکامی اسلامی» بر شادی زنان متأهل شهر اصفهان، پژوهشنامه حکمت اهل بیت (ع)، سال اول، شماره ۱، ۱-۱۶.
- ربانی، علی، ربانی، رسول و محمد گنجی (۱۳۹۰)، رویکردی جامعه‌شناختی به احساس شادمانی سرپرستان خانوار در شهر اصفهان، مسائل اجتماعی ایران، سال دوم، شماره ۱، صص ۳۹-۷۳.
- سالنامه آماری شهر شیراز، ۱۳۹۶.
- سماواتی، سحر و احسان رنجبر (۱۳۹۷). بازشناسی عوامل مؤثر بر شادی در فضاهای عمومی شهری (مطالعه موردی: محدوده پیاده‌راه مرکز تاریخی تهران). فصلنامه مطالعات شهری، دوره ۸، شماره ۲۹، ۳-۱۸.
- شکوئی، حسین (۱۳۷۵)، اندیشه‌های نو در فلسفه جغرافیا (جلد اول)، انتشارات گیتا شناسی.
- شکوئی، حسین (۱۳۹۳). اندیشه‌های نو در فلسفه جغرافیا (جلد دوم): فلسفه‌های محیطی و مکتب‌های جغرافیایی، مؤسسه جغرافیایی و کارتوگرافی گیتاشناسی، چاپ دهم، تهران.
- شکوئی، حسین (۱۳۹۳)، فلسفه‌های محیطی و مکتب‌های جغرافیایی، مؤسسه جغرافیایی و کارتوگرافی گیتاشناسی.
- عابدی، محمدرضا (۱۳۸۳)، شادی در خانواده، تهران، انتشارات مطالعات خانواده.
- علی اکبری، اسماعیل و مجید اکبری (۱۳۹۶)، مدل‌سازی ساختاری - تفسیری عوامل مؤثر بر زیست‌پذیری کلانشهر تهران، برنامه‌ریزی و آمایش فضا، دوره بیست و یکم، شماره ۱، ۱-۳۱.
- فرید، یداله (۱۳۸۵)، سیر اندیشه در قلمرو جغرافیای انسانی، چاپ ششم، دانشگاه تبریز.
- قاسمی، وحید (۱۳۹۲)، مدل‌سازی معادله ساختاری در پژوهش‌های اجتماعی با کاربرد Amos Graphics، انتشارات جامعه‌شناسان، تهران.

- کامور شلمانی، آمنه و سیمین حناچی (۱۳۹۴)، بررسی تأثیر عوامل بصری فضاهای شهری بر الگوهای رفتاری شهروندان (مطالعه موردی: میدان شهرداری رشت)، هویت شهر، شماره ۲۴، سال ۹، ۶۵-۷۸.
- کاوندی، سحر و طیبه شاددل (۱۳۹۲)، تأثیر عوامل جغرافیایی بر اخلاق، فصلنامه اخلاق زیستی، سال سوم، شماره نهم، ۸۹-۱۲۱. گنجی، محمد (۱۳۸۷)، تحلیل عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر میزان احساس شادی سرپرستان خانوار در شهر اصفهان، رساله دکتری، دانشگاه اصفهان، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه علوم اجتماعی، راهنما: رسول ربانی و علی ربانی، مشاور: محمدرضا عابدی.
- محمدیان منصور، صاحبه، گل خندان، ابوالقاسم، خوانساری، مجتبی و داود گل خندان (۱۳۹۴)، تحلیل عوامل اجتماعی - اقتصادی مؤثر بر شادی (یک تحلیل اقتصادسنجی با در نظر گرفتن محدودیت‌های مذهبی)، فصلنامه برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، دوره ۷، شماره ۲۵، ۱۶۳-۱۲۵.
- موسوی، سیدمحسن (۱۳۹۲)، «شادمانی، رویکردهای نظری و یافته‌های تجربی»، تهران: انتشارات تیسرا.
- نظریان، اصغر (۱۳۸۶)، جغرافیای شهری ایران، تهران، انتشارات پیام نور، چاپ ششم.
- منتظری، علی، امیدواری، سپیده، آذین، سیدعلی، آیین‌پرست، جهانگیری، کتابون، صدیقی، ژیلا، عبادی، مهدی، فرزندی، فرانک، مفتون، فرزانه، طاووسی، محمود، هدایتی، علی اصغر و سمیه فتحیان (۱۳۹۱)، میزان شادکامی مردم ایران و عوامل مؤثر بر آن: مطالعه سلامت از دیدگاه مردم ایران، فصلنامه پایش، سال یازدهم، شماره چهارم، صص ۴۶۷-۴۷۵.
- هزارجریبی، جعفر و رضا صفری شالی (۱۳۸۹)، بررسی مفهوم شادکامی اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن (مطالعه موردی در استان مرکزی)، برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، دوره ۱، شماره ۳، ۷۲-۳۱.
- Hezarjeribi, Jafar & Reza Safari shali (2010), Investigating the Concept of Social Happiness and Effective Factors on it, Social development & welfare planning, 1(3): 31-72.
- Abachizadeh, Kambiz (2015), Measuring Subjective Happiness by Newly Developed Scale in Tehran, Iran, Novelty in Biomedicine, 4, 207-7.

- Ballas, Dimitris. (2013), what makes a happy city? , Cities
- Bernini, Cristina and Alessandro Tampieri (2017). The Happiness Function in Italian Cities, CREA Discussion Paper Series 17_07, Center for Research in Economic Analysis, University of Luxembourg, available online: http://www.fr.uni.lu/recherche/fdef/crea/publications2/discussion_papers.
- Bin Bishr, Aisha (2019), Happy Cities Agenda, Global Happiness and Wellbeing Policy Report 2019, Chapter 7: 112_139.
- Brereton, Finbarr, Clinch, J. Peter & Ferreira, Susana.(2008), Happiness, geography and the environment, Ecological Economics 6 5, 386 – 396.
- Brdulak A. & Brdulak H (2017) Happy city_How to Plan and Create the Best Livable Area for the People, Springer Publishers.
- Chan.Y. K., and Lee, P. L. (2006). "Network Size, Social Support and Happiness in Later Life", Journal of Happiness Studies, 7: 87_112.
- Cloutier, Scott, Larson, Lincoln & Jambeck, Jenna. (2013), Are sustainable cities “happy” cities? Associations between sustainable development and human well_being in urban areas of the United States, Environ Dev Sustain.
- Cloutier, Scott A., Jambeck, Jenna R. & Norman R. Scott (2014), Application of the Sustainable Neighborhoods for Happiness Index (SNHI) to coastal cities in the United States, Ocean & Coastal Management, ,1_7.
- Costanza, R. Fisher, B. Ali, S. Beer, C. Bond, L. Boumans, R. ... & Gayer, D. E. (2008). “An integrative approach to quality of life measurement, research, and policy”. SAPI EN. S. Surveys and Perspectives Integrating Environment and Society, (1.1).
- C. Michalos, Alex (1985), Multiple Discrepancies Theory (MDT), Social Indicators Research, 16 (1985) 347_413, DOI: 10.1007/BF00333288.

- Diener, E.; Diener, M. (1995), Cross-Cultural Correlates of Life Satisfaction and Self-Esteem, *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 68, 653 – 663.
- Dolan, P., Peas good, T., & White, M. (2008), Do we really know what makes us happy? A review of the economic literature on the factors associated with subjective wellbeing. *Journal of Economic Psychology*, Volume 29, Issue 1, 94–122.
- Duhl, L.J. & Sanchez, A.K. (1999), *Healthy Cities and The City Planning Process (A Background Document On Links Between Health and Urban Planning)*, WHO.
- Durand, Martine & Carrie Exton (2019), *Adopting a Well-Being Approach in Central Government: Policy Mechanisms and Practical Tools*, Global Council for Happiness and Wellbeing, Chapter 8, 140-161.
- Dye, Ch. (2008). Health and urban living, *Science*, Science 319(5864):766-769. Doi: 10.1126/science.1150198.
- Florida, Richard, Mellander, Charlotta & Rentfrow, Peter Jason. (2011), the Happiness of Cities, *Regional Studies*, 1-40.
- Fuentes. Nicole & Mariano Rojas. (2001), Economic theory and subjective well-being: Mexico. *Social indicators Research*, Vol 53, Issue 3, 289-314.
- Global Happiness Council. (2018). *Global Happiness Policy Report 2018*, New York: Sustainable Development Solutions Network.
- Haller, Max & Markus Hadler (2006), "How Social Relations and Structures Can Produce Happiness and Unhappiness", *Social Indicators Research*, 75: 169-216.
- Happiness Research Institute (2014), *The Happy Danes, Exploring the reasons behind the high levels of happiness in Denmark*.
- Helliwell, John, Layard, Richard & Sachs, Jeffrey. (2012), *World Happiness Report 2012*, the Earth Institute Columbia University, Canadian Institute for Advanced research.

- Helliwell, John, Layard, Richard & Sachs, Jeffrey. (2016), World Happiness Report 2016, the Earth Institute Colombia University, Sustainable Development Solutions Network.
- Helliwell, John, Layard, Richard & Sachs, Jeffrey. (2018), World Happiness Report 2018, the Earth Institute Colombia University, Sustainable Development Solutions Network.
- Hiscock, Rosemary, Wren-Lewis, Sam, Sabel, Clive & Manley, David. (2016), the Happiness Pulse – A Measure of Individual Wellbeing at a City Scale: Development and Validation, University of Bristol, Well Being Conference, Birmingham city university. UK.
- Kousha, M & Mohseni, N. (2000), Are Iranians Happy? A Comparative Study between Iran and the United States, Social Indicator research.
- Krekel, Christian, Kolbe, Jens & Wüstemann, Henry. (2016), The greener, the happier? The effect of urban land use on residential well-being, Ecological Economics (121), 117-127.
- Leyden, Kevin M., Goldberg, Abraham & Michelbach, Philip. (2011), Understanding the Pursuit of Happiness in Ten Major Cities, Urban Affairs Review 47(6) 861-888.
- Michelangeli, A. (2015). Quality of Life in Cities; Equity, sustainable development and happiness from a policy perspective, Routledge, Taylor & Francis Group.
- Mirzaei, Hamed, Bahreini, Azin, Moeinaddini, Mehdi, Asadi-Shekari, Zohreh, Zaly Shah, Muhammad & Sultan, Zahid. (2016), Identify Significant Indicators for A Happy City, Planning Malaysia: Journal of the Malaysian Institute of Planners, 14(4): 263-272, DOI: 10.21837/pmjournal. v14.i4.163.
- Montgomery, Charles. (2013), Happy City: Transforming Our Lives through Urban Design, Publisher: Farrar, Straus and Giroux, Random House, Penguin Books, first edition.

- Okulicz-Kozaryn, Adam. (2015), Happiness and Place: Why Life Is Better Outside of the City, First published by Palgrave Macmillan.
- Paralkar, Siddhanth, Cloutier, Scott, Nautiyal, Snigdha & Mitra, Ramanuj. (2017), The sustainable neighborhoods for happiness (SNfH) decision tool Assessing neighborhood level sustainability and happiness, Ecological Indicators, 74, 10-18.
- Pfeiffer, D., & Cloutier S. (2016). Planning for Happy Neighborhoods, Journal of the American Planning Association, Available online at: <http://dx.doi.org/10.1080/01944363.2016.1166347>, DOI: 10.1080/01944363.2016.1166347.
- Pringle, Sofie & Mirko Guaralda (2018), Images of Urban Happiness: A Pilot Study in the Self-representation of Happiness in Urban Spaces, The International Journal of the Image, 8(4), pp. 97-122, DOI: 10.18848/2154-8560/CGP/v08i04/97-122.
- Quercia, Daniele, Schif, v ;dhnella, Rossano & Aiello, Luca Maria. (2014), The Shortest Path to Happiness: Recommending Beautiful, Quiet, and Happy outes in the City, arXiv: 1407.1031.
- Radwan, M. Farouk (2014), The Psychology of Attraction Explained: Understand what attracts people to each other, Create Space Independent Publishing Platform.
- Royal Government of Bhutan (2012), In Pursuit of Sustainable Development, National Report for the United Nations Conference on Sustainable Development 2012.
- Samavati, Sahar & Ehsan Ranjbar (2017), The Effect of Physical Stimuli on Citizens' Happiness in Urban Environments: The Case of the Pedestrian Area of the Historical Part of Tehran, Journal of Urban Design and Mental Health, 2:2 .
- Schroeder, Kent (2018), Politics of Gross National Happiness; Governance and Development in Bhutan, Springer Nature.

- Sepe, Marichela(2017), The role of public space to achieve urban happiness, International Journal of Sustainable Development and Planning, 12 (4): 724 – 733. DOI: 10.2495/SDP_V12_N4_724_733.
- Trilok, Kumar Jain (2019), Concept of Happy City: the Smart Cities of the Future, Article in SSRN Electronic Journal, available at: <https://ssrn.com/abstract=3314531>, DOI: 10.2139/ssrn.3314531.
- United Nations (2014), World Urbanisation Prospects. The 2014 Revision, Highlights.
- United Nations (2017). New Urban Agenda, Habitat III.
- United Nations (2018). 68% of the world population projected to live in urban areas by 2050, says UN. Retrieved from <https://www.un.org/development/desa/en/news/population/2018-revision-of-world-urbanization-prospects.html>.
- Veenhoven R. (2014) Livability Theory. In: Michalos A.C. (eds) Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research, Springer, 3645-3647, https://doi.org/10.1007/978-94-007-0753-5_1669.
- Volker, S., & Kistemann, T. (2013). “I'm always entirely happy when I'm here!” Urban blue enhancing human health and well-being in Cologne and Düsseldorf, Germany. Social science & medicine, 91: 141-152. DOI: 10.1016/j.socscimed.2013.04.016.
- Wren-Lewis, Sam. (2016), Happy city Index, Get the measure of prosperity, www.happycity.org.uk.
- Zheng, X.Yuan, Z. & Zhang, X. (2020). Does happiness dwell in an owner-occupied house? Homeownership and subjective well-being in urban China, Cities, 96, <https://doi.org/10.1016/j.cities.2019.102404>.
- www.happycity.org.uk. (2015), Happy City Index, Get the measure of prosperity.

- thehappycity.com. 2015.
- وبگاه خبری امریکا/ <http://www.businessinsider.com/>
- shahrefarda.ir
- Kavandi, Sahar and Tayyebeh Shaddel (2013), The Influence of Geographical Factors on Ethics, *Bioethics Journal*, 3 (9): 89-121.
- Ahmadi, Ghader, Golshahi, Morteza & Ali Bagheri (2017), Evaluating Electronic Citizen Indicators from Citizens viewpoint (Case Study: Shiraz Metropolis), *Journal of Spatial Planning*, 21(3): 1-26.
- Akhlima, Mostafa & Azam Ebrahim Najafabadi(2008), Impact of Cultural on Young Women Happiness (15 - 24 Years Old) in Isfahan city, *Journal of Cultural Sociology* , 2(1): 1-24.
- Akbarzadeh, Fatemeh, Dehghani, Hamid, Khoshfar, Gholamreza & Heydar Janalizadeh(2013), The Impact of Three Types of Economic, Cultural and Social Capitals on Youth's Happiness, *Journal of applied sociology*, 24(49),1: 67-88.
- Oraki, Parivash, Rezaei, Mohammad Reza, Mobaraki, Mohammad & Reza Akbarian Ronizi (2019), Spatial Analysis of effective factors on happy city from the perspective of the citizens Case Study: Yazd City, *Journal of Sustainable City*, 2(3): 19-39.
- Argyle, Michael(), *The psychology of happiness*, Translators: Massoud Gohari Anaraki, Hamid Taher Neshatdoost, Hassan Palahang and Fatemeh Bahrami, Isfahan, Isfahan Jahad daneshgahi Publications
- Bakhshi, Hamed (2016), Final Report of Research Plan for Developing a Strategic Document for Promoting Vitality and Happiness in Mashhad, Tourism Institute of Jahaddaneshgahi, Research Center of Islamic Council of Mashhad.

- Tamizifar, Reyhaneh(2013), Social Joy: A Sociological Analysis of Factors Affecting Social Joy in Isfahan, Islamic Advertising Office Publications of Qom Seminary, Isfahan Branch.
- Hesabi, hadis, khorsandi, morteza, abbasinejad, hosein & Hassan Dehghan Shourkand (2018), The Effect of Environmental Performance on Happiness: A Cross-country Analysis, Journal of Economical modeling, 12(42): 49-72.
- Hosseinpour Najjar, Farzaneh, Fatehizadeh, Maryam and Mohammad Reza Abedi (2013), The Effectiveness of "Islamic Happiness Theory" on the Happiness of Married Women in Isfahan, Journal of AhLe beit's wisdom, 1(1-16).
- Rabbani, Ali, Rabbani, Rasoul and Mohammad Ganji (2011), A Sociological Approach to the Happiness of Family Heads in Isfahan, Journal of social problems of Iran, 2(1): 39-73.
- Statistical Yearbook of Shiraz, 2017.
- Samavati, Sahar & Ehsan Ranjbar (2019), Identifying factors affecting happiness in urban public space (Case Study: Pedestrian Zone of Historic Part of Tehran), Journal of Urban Studies, 8(29): 3-18.
- Shakoei, Hossein (1996), New Thoughts in the Philosophy of Geography (Vol. I), Gitashenasi Publications.
- Shakoei, Hossein (1393), New Thoughts in the Philosophy of Geography (Vol. II): Environmental Philosophy and Geographical Schools, Gitashenasi, 10th Edition, Tehran.
- Shakoei, Hossein (2014), Environmental Philosophy and Geographical Schools, Gitashenasi Publications.
- Abedi, Mohammad Reza (2004), Happiness in the Family, Tehran, Family Studies Publications.

- Ali akbari, Esmaeil & Majid Akbari (2017), Interpretive-Structural Modeling of the Factors that Affect the Viability of Tehran Metropolis, Journal of Spatial Planning, 21 (1) :1-31.
- Farid, Yadaleh (2006), The trend of Thought in the Realm of Human Geography, 6th Edition, University of Tabriz.
- Qasemi, Vahid (2010), Structural Equation Modeling in Social Research Using Amos Graphic, Sociological Publications, Tehran.
- Kamvar Shalman, Ameneh & Simin Hanachi(2016), The Impacts of Visual Factors of Urban Spaces on Behavioral Patterns of the Citizens (Case Study: Shahrdari square, Rasht, Iran),Hoviat Shahr,9(24): 65-78.
- Gnaji, Mohammad (2008),The Analysis of sociological causes that effect on the happiness feeling among the householder of Isfahan city, Ph.D Thesis, Isfahan University, Faculty of Literature and Humanities, Department of Social Sciences.
- Mohammadian Mansour, Sahebah, Golkhandan, Abolghasem, Khansari, Mojtaba and Davood GolKhandan (2015), Analysis of Socio-Economic Factors Affecting Happiness (An Econometric Analysis with Religious Constraints), Journal of Welfare Planning and Social Development, 7(25): 125-163.
- Mousavi, Mohsen (2010), Happiness (Theoretical Approaches and Experimental Findings), Tisa Publications, Tehran.
- Nazarian, Asghar (2007), Urban Geography of Iran, Payame Noor Publications, Sixth Edition, Tehran.
- Montazeri, Ali, Omidvari, Sepideh, Azin, Ali, Aeenparast, Afsoon, Jahangiri, Katayoun, Sadighi, Jila, Ebadi, Mahdi, Farzadi, Faranak, Maftoon, Farzaneh, Tavousi, Mahmood, Hedayati, Ali Asghar & Somayeh Fathian (2012),Happiness among Iranians: findings from the Iranian Health Perception Survey (IHPS), Payesh,11(4): 467-475.